

ნებაყოფლობითი კერძო პენსიის რეფორმა საქართველოში

თამილა ნუცუბიძე

ეკონომიკის დოქტორი, პროფესორი, ქუთაისის უნივერსიტეტი
tamila.nutsubidze@unik.edu.ge

ხათუნა ნუცუბიძე

კონსულტანტი სოციალური პოლიტიკის დარგში

აბსტრაქტი

ნებაყოფლობითი კერძო საპენსიო სქემების განვითარება არის მნიშვნელოვანი მრავალსვეტიანი საპენსიო სისტემის ჩამოყალიბებისათვის საქართველოში. ნებაყოფლობითი კერძო პენსიის რეფორმის მნიშვნელობა მაღალია როგორც საპენსიო სისტემის ინსტიტუციური განვითარებისთვის, ასევე ქვეყანაში სამუშაო ძალის განვითარების, დანაზოგების მოცულობის ზრდის და მთლიანობაში ეკონომიკური ზრდის ხელშეწყობის თვალსაზრისით. მიუხედავად იმისა, რომ ნებაყოფლობითი კერძო საპენსიო სქემების განვითარებას საქართველოში აქვს პოტენციალი, აღნიშნული სქემები ძირითადად არის გათვალისწინებული მაღალშემოსავლიან მუშაკებზე. შედეგად, ყურადღების გარეშე რჩებიან დაბალშემოსავლიანი მუშაკები და სხვა მუშაკები, რომლებიც არ არიან ჩართულები ფორმალურად ორგანიზებულ სამუშაო პროცესში. არსებული მწვავე დემოგრაფიული ტენდენციების გათვალისწინებით (ხანდაზმულთა რიცხოვნობის ზრდა, შრომისუნარიანი ასაკის მქონე მოსახლეობის კლება) არაფორმალური სექტორის სიდიდე და დამოუკიდებელ / თვითდასაქმებულ მუშაკთა მაღალი რიცხოვნობა განსაკუთრებულად უნდა ახდენდეს გავლენას სახელმწიფო პოლიტიკაზე, რათა ხელი შეეწყოს აღნიშნული კატეგორიის მუშაკთა მიერ საპენსიო დანაზოგების შექმნას და მათთვის ფინანსური დაცვის მექანიზმების ჩამოყალიბებას.

საკვანძო სიტყვები: ფინანსური მომსახურება, ნებაყოფლობითი პენსია, საპენსიო რეფორმა

JEL: I38

DOI: <https://doi.org/10.52244/c.2023.11.13>

ციტირებისათვის: ნუცუბიძე თ., ნუცუბიძე ხ.(2023) ნებაყოფლობითი კერძო პენსიის რეფორმა საქართველოში. საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია „ადამიანური კაპიტალი, ინსტიტუტები, ეკონომიკური ზრდა“. შრომების კრებული. ქუთაისის უნივერსიტეტი. გვ. 104 - 111. DOI: <https://doi.org/10.52244/c.2023.11.13>

2023 წლის 31 მაისს საქართველოს პარლამენტმა მიიღო „ნებაყოფლობითი კერძო პენსიის შესახებ“ კანონპროექტი. ახალი კანონის „ნებაყოფლობითი კერძო პენსიის შესახებ“ მიღებით უქმდება 1998 წელს მიღებული კანონი „არასახელმწიფო საპენსიო დაზღვევის და უზრუნველყოფის შესახებ“. ახალი კანონის მიღების აუცილებლობა განპირობებულია მრავალი სხვადასხვა ინსტიტუციონალური ფაქტორებით და დემოგრაფიული ტენდენციებით. ყველაზე მნიშვნელოვანია აღსანიშნავად - აუცილებლობა ქვეყანაში ჩამოყალიბდეს და განვითარდეს თანამედროვე დემოკრატიული ინსტიტუტები რაც

მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებას. ახალი კანონის მიღება მნიშვნელოვანწილად საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების შესახებ შეთანხმებით ნაკისრი ვალდებულებითაა განპირობებული. შესაბამისად, კანონპროექტი შესაბამისობაშია ევროდირექტივებთან, რაც საფუძველს უყრის ნებაყოფლობითი საპენსიო სქემების ინსტიტუციურ განვითარებას; საპენსიო სქემების ორგანიზების, რეგულირების და მათზე ზედამხედველობის, საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის დანერგვის პოტენციურ შესაძლებლობებს.

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველო-

ში არსებული ნაბაყოფლობითი კერძო საპენსიო სქემები წარმოადგენენ თანამედროვე საპენსიო სისტემის განუყრელ ნაწილს, მოქმედი ნაბაყოფლობითი კერძო საპენსიო სქემების როლი ეკონომიკაში არის უმნიშვნელოდ წარმოდგენილი. 2022 წლის მდგომარეობით, სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურში რეგისტრირებულია ოთხი არასახელმწიფო საპენსიო სქემა, რომელთაგანაც სამი სქემის დამფუძნებლებს წარმოადგენენ სადაზღვევო ორგანიზაციები (სს "დაზღვევის საერთაშორისო კომპანია ირაო,, (საპენსიო სქემა რეგისტრირებულია 2008 წ.); სს "სადაზღვევო კომპანია ალდაგი,, (საპენსიო სქემა რეგისტრირებულია 2004 წ.); სს "სადაზღვევო კომპანია ჯიპი აი ჰოლდინგი,, (საპენსიო სქემა რეგისტრირებულია 2010 წ.)). ხოლო ერთი სქემა დაფუძნებულია არამზღვეველი იურიდიული პირის მიერ (შპს "საქაერონავიგაცია,, (რეგისტრირებულია 2015 წ.)) საკუთარი დასაქმებულებისათვის. აღნიშნული საპენსიო სქემების მონაწილეთა რაოდენობა 2022 წლის მდგომარეობით, არ აღემატება 15,723 მონაწილეს, ხოლო საპენსიო ბენეფიტების მიმღებთა რიცხვი უმნიშვნელოდ მცირეა დღესდღეობით, ის 18 ბენეფიციარს შეადგენს. ამასთან ერთად აღსანიშნავია, რომ საპენსიო რეზერვები 2022 წლის დეკემბრის მდგომარეობით დაახლოებით 34 მილიონ ლარს აღწევს, რაც ნიშნავს საპენსიო რეზერვების ჯამური მოცულობის გასამმაგებას ბოლო ათი წლის განმავლობაში. ცხრილი 1 აღწერს ნაბაყოფლობითი კერძო საპენსიო სქემების განვითარების დინამიკას 2012 წლიდან 2022 წლის ჩათვლით. აღსანიშნავია, რომ ბოლო დეკადის განმავლობაში იცვლებოდა როგორც საპენსიო სქემების დამფუძნებლები და მათი რაოდენობა, ასევე საპენსიო სქემების მონაწილეთა

რიცხოვნობა, რომელსაც შემცირების მკაფიო ტენდენცია ახასიათებს ბოლო ხუთი წლის განმავლობაში, 2019 წლიდან დაწყებული. აღნიშნული შემცირების ტენდენცია გამოწვეულია დაგროვებითი სავალდებულო პენსიის დანერგვით, რაც ამავე წელს 2018 წლის კანონით „დაგროვებითი პენსიის შესახებ“ ძალაში შესვლით იყო განპირობებული (იხილეთ ცხრილი 1 და 2). აღნიშნული საპენსიო სქემები დე-ფაქტო მისაწვდომია ფორმალურ სექტორში დასაქმებულთათვის (Insurance State Supervision Service of Georgia, 2023). სწორედ ახალი კანონმდებლობის ძალაში შესვლის მიზანია არსებული საპენსიო სისტემის კერძო ნებაყოფლობითი დაგროვებითი პენსიის კომპონენტის ინსტიტუციური რეფორმირება, რაც ხელს შეუწყობს ნებაყოფლობითი პენსიების განვითარებას საქართველოში. ამასთან ერთად, აღსანიშნავია რომ შესაბამისი მასტიმულირებელი ზომები უნდა განხორციელდეს რომ წახალისდეს მუშაკების აქტიური მონაწილეობა კერძო ნებაყოფლობით საპენსიო სქემებში. ასეთ ზომები უნდა მოიცავდეს როგორც მუშაკთა ფინანსური განათლების განვითარებას მაიოპიის (myopia) ტენდენციის შესამცირებლად, ასევე, და რაც უმთავრესია, დამსაქმებლების სტიმულირებას რათა მოახდინონ მუშაკებისთვის საპენსიო სქემების აქტიური შეთავაზება.

ამასთან ერთად აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ მსოფლიო ბანკის მიერ შემუშავებული საპენსიო რეფორმის მეთოდოლოგიის თანახმად (World Bank, 2005) და ასევე, საუკეთესო საერთაშორისოდ დანერგილი პრაქტიკის გათვალისწინებით, მრავალსვეტიანი საპენსიო სისტემები რომლებიც მოიცავენ სხვა და სხვა ტიპის საპენსიო სქემებს (სახელმწიფოს და კერძოს, სავალდებულოს და ნებაყოფლობითს) და რომლებიც უზრუნველყოფენ მოსახლეობის სოციალური დაცვის და მუშაკთა სოციალური დაზღვე-

ვის ფუნქციებს, წარმოადგენენ პენსიონერთა და ზოგადად ხანდაზმული მოსახლეობის ფინანსური უზრუნველყოფის ეფექტურ მექანიზმს. ამასთან ერთად, მრავალსვეტიანი საპენსიო სისტემები ქმნიან მნიშვნელოვან „უსაფრთხოების ბადეს“ („safety

net“) მთლიანობაში საზოგადოებისთვის, ასაკობრივი კატეგორიის ჯგუფების განურჩევლად, პენსიის მრავალი, მათ შორის თაობათაშორისი გადანაწილებითი ფუნქციის ტარების შედეგად.

წელი	საპენსიო შენატანები	მონაწილეთა რაოდენობა	მონაწილეთა რაოდენობა, ვინც იღებს პენსიას	ბაცემული პენსიის ოდენობა	საპენსიო სქემიდან გატანილი სახსრები	საპენსიო რეზერვები წლის ბოლოს	საპენსიო სქემების საინვესტიციო შემოსავალი
2012	2 407 256	18 397	0	0	990 468	11 289 694	1 006 177
2013	2 779 415	18 909	0	0	1 866 308	12 924 893	1 117 963
2014	3 542 068	19 632	0	0	1 897 170	15 289 649	1 144 803
2015	4 730 599	20 653	0	0	2 056 660	18 831 828	1 369 511
2016	4 065 667	21 822	0	0	1 936 559	22 221 102	1 863 236
2017	6 385 211	23 077	0	0	3 209 294	26 740 038	1 997 782
2018	6 652 797	21 924	0	0	7 710 593	27 604 907	2 472 167
2019	4 182 393	15 957	0	0	16 405 783	16 724 785	1 616 883
2020	4 906 168	15 842	0	0	1 430 863	21 948 831	2 002 585
2021	5 333 850	15 790	0	0	1 557 108	27 236 786	2 355 782
2022	6 059 665	15 723	18	197 260	740 315	33 723 584	2 831 804

ცხრილი 1. კერძო საპენსიო სქემების განვითარება, საპენსიო სქემების ჯამური მონაცემები, 2012 – 2022 წწ. წყარო: ავტორის მიერ შედგენილი საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურის, სტატისტიკური მონაცემების გამოყენებით, 2023

საქართველოს მთავრობა ათვიცნობიერებს და აღიარებს რომ მრავალსვეტიანი საპენსიო სისტემის განვითარება აუცილებელია ქვეყანაში სამუშაო ძალის განვითარებისთვის და მოსახლეობის ადეკვატური საპენსიო შემოსავლებით უზრუნველყოფისთვის. 2005 წლიდან, „სახელმწიფო პენსიის შესახებ“ კანონის მიღებით, თანმიმდევრულად ვითარდებოდა საპენსიო სისტემა თანამედროვე საქართველოში. დღეს-დღეობით, სახელმწიფო საყოველთაო (სოციალური) პენსია არის საპენსიო სიტემის უმსხვილესი და უმნიშვნელოვანესი ნაწილი ბენეფიციართა რაოდენობის (დაახლოებით 800,000) და ქვეყანაში სიღარიბის დაძ-

ლევის ეფექტის გათვალისწინებით. სახელმწიფო პენსიის ჩანაცვლების კოეფიციენტის (საშუალო ხელფასთან შეფარდებით) დაახლოებით 23-პროცენტის ნიშნულის შენარჩუნება მნიშვნელოვან ფისკალურ გამოწვევას წარმოადგენს. სახელმწიფო პენსიის გასაცემად გამოყოფილი საბიუჯეტო ხარჯები მთლიანი შიდა პროდუქტის დაახლოებით 5 პროცენტს შეადგენენ (იხილეთ ცხრილი 2). ხოლო მისი საპროგნოზო ხარჯი 10 პროცენტს აღწევს 2060 წლისთვის, რაც ამავდროულად ბიუჯეტის მთლიანი ხარჯების მესამედს გაუთანაბრდება (ADB, 2022).

კრიტერიუმები და პარამეტრები	სახელმწიფო სოციალური და დაგროვებითი პენსია		
	სახელმწიფო სოციალური პენსია	დაგროვებითი სავალდებულო პენსია	ნებაყოფლობითი კერძო პენსია
პენსიის მიმღებთა რაოდენობა (მამაკაცები 65+ და ქალები 60+)	მოსახლეობის დაახლოებით 100%	ყველა დასაქმებული და თვითდასაქმებული: 1 858 (2022 წ.)	ფორმალურ სექტორში დასაქმებული: 18 (2023 წ.)
მონაწილეები - ბენეფიციარები (2022 წ.)	822 385	1 119 628	15 723
მონაწილეობა	საყოველთაო	ყველა დამსაქმებელი და დასაქმებული; (ნებაყოფლობითი თვითდასაქმებულთათვის)	ნებაყოფლობითი
ხელფასის ჩანაცვლების კოეფიციენტი, %	დაახლოებით 23%	დამოკიდებულია ინდივიდუალურ შენატანებზე და მიღებულ მოგებაზე	დამოკიდებულია ინდივიდუალურ შენატანებზე და მიღებულ მოგებაზე
საბიუჯეტო ხარჯი	5%, მშპ (2022 წ.)	დაახლ. 250-300 მლნ.ლ. (2022-2025 წწ.)	0 %

ცხრილი 2. საქართველოს საპენსიო სისტემა. წყარო: ავტორის მიერ შედგენილი

ასეთი ვითარება გამოწვეულია დემოგრაფიული ცვლილებებით. პენსიონერთა რაოდენობა მთლიან მოსახლეობასთან შეფარდებით თანამედროვე მდგომარეობით 20 პროცენტიდან, 30 პროცენტამდე გაიზრდება 2070 წლისთვის. ასევე, ორმაგად და მეტად გაიზრდება ხანდაზმულთა დამოკიდებულების კოეფიციენტი (პენსიონერთა რაოდენობა სამუშაო ასაკის მქონე მოსახლეობასთან შეფარდებით) და 2070 წლისთვის 60 პროცენტს მიაღწევს (Nutsubidze, 2017). სახელმწიფოს ფისკალური მდგრადობის შენარჩუნების მიზნით, ფორმალურ სექტორში დასაქმების გაზრდის, მოსახლეობის სამუშაო ძალაში ჩართულობის და მათ მიერ დანაზოგების შექმნის სტიმულირების მიზნით, საქართველოს მთავრობამ

2018 წელს მიიღო კანონი „დაგროვებითი პენსიის შესახებ“, რომელიც დასაქმებულთათვის და თვითდასაქმებულთათვის მნიშვნელოვან შეღავათებს და გარანტიებს გულისხმობს. საპროგნოზო მაჩვენებლებით, საყოველთაო სახელმწიფო პენსია და სავალდებულო დაგროვებითი პენსია ერთობლივად უზრუნველყოფს საშუალო შემოსავლების მქონე მუშაკებისთვის (35-წლიანი სამუშაო სტაჟის გათვალისწინებით) საშუალო ხელფასის დაახლოებით 37 პროცენტის ჩანაცვლებას (Ministry of Economy and Sustainable Development, 2016). ფორმალურ სექტორში დასაქმებული უმრავლესი მუშაკებისთვის, ხელფასის ასეთი ჩანაცვლების კოეფიციენტი, ახდენს სამუშაო ძალაში ჩართულობის და დაგროვების სტიმულირებას. თუმცა, აღსანიშნავია, რომ მაღალი შემოსავლების

მქონე მუშაკებისთვის, მიზანშეწონილი იქნება დამატებით ნაბაყოფლობითი კერძო საპენსიო სქემებში მონაწილეობა და მეტი ადეკვატური ხელფასის ჩანაცვლების კოეფიციენტის მოლოდინში ყოფნა.

წლების განმავლობაში საპენსიო სისტემის განხორციელებულმა სისტემურმა და პარამეტრულმა რეფორმებმა ხელი შეუწვევს არა მხოლოდ სიღარიბის დაძლევის მექანიზმის ჩამოყალიბებას ქვეყანაში (სახელმწიფო საყოველთაო სოციალური პენსიის გაცემის საშუალებით), არამედ, საპენსიო ასაკში მუშაკთა პოტენციური ფინანსური უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად გრძელვადიანი საინვესტიციო შესაძლებლობების განვითარებას დაგროვებითი, სავალდებულო და ნებაყოფლობითი საპენსიო სქემების დანერგვის მეშვეობით.

როგორც აღნიშნულია ზემოდ, გარკვეულწილად განსხვავებულია ნებაყოფლობითი კერძო საპენსიო სქემების ძირითადი დანიშნულება. მათი ძირითადი დანიშნულება არის მაღალი და საშუალო შემოსავლების მქონე მუშაკების კეთილდღეობის შენარჩუნება საპენსიო ასაკში. ამ საპენსიო სქემების ასეთი ფუნქცია, როგორც მეთოდოლოგიურად, ასევე საერთაშორისო პრაქტიკით მტკიცდება. მაღალგანვითარებულ ქვეყნებში (გაერთიანებულ სამეფოში, ჩეხეთის რესპუბლიკაში, გერმანიაში, ბელგიაში, ირლანდიაში) კერძო ნებაყოფლობითი პენსიები სხვა არსებულ პენსიებთან ერთად უზრუნველყოფენ მონაწილეთა ხელფასების ჩანაცვლებას საშუალოდ 60 – 100 პროცენტით. ეს მაჩვენებელი მერყეობს ქვეყნებს შორის, და ადასტურებს დამატებითი, ნებაყოფლობითი საპენსიო სქემებში ჩართულობის მიზანშეწონილობას მუშაკებისთვის (Rochlitz, 2015). ეკონომიკის

სამინისტროს გრძელვადიანი საპროგნოზო მაკროეკონომიკურ და საფინანსო (აქტივების მართვის მოსაკრებლების და რეალური ამონაგების საშუალო ოდენობის (3,5 პროცენტი)) მაჩვენებლებზე დაყრდნობით (Ministry of Economy and Sustainable Development of Georgia, 2016) შესაძლებელია ვივარაუდოთ რომ ქვეყნის მაღალშემოსავლიანი მუშაკების (თვიური ხელფასი 2500 ლარიდან და ზემოდ) კერძო დაგროვებითი პენსიის ჩანაცვლების კოეფიციენტი შესაძლებელია საერთაშორისო პრაქტიკით დადასტურებულ ზემოდაღნიშნულ პროცენტულ მაჩვენებლებს უტოლდებოდეს.

მიუხედავად ამისა, აღსანიშნავია, რომ ნებაყოფლობითი საპენსიო სქემების ბენეფიციართა ფინანსური შედეგები დამოკიდებულია ძირითადად საპენსიო ბაზრის კონიუნქტურაზე, მაკროეკონომიკურ, და ასევე სოციალურ და პოლიტიკურ ფაქტორზე, საპენსიო სქემების მონაწილეთა რაოდენობაზე, განხორციელებული შენატანების მოცულობაზე, აკუმულირებული საპენსიო აქტივების მართვის მიდგომებზე და გრძელვადიან პერიოდში საინვესტიციო მოგების მაჩვენებლებზე. ასევე, საერთაშორისო პრაქტიკა ადასტურებს, რომ ასეთი საპენსიო სქემების განვითარების შედეგები დიდწილად არის დამოკიდებული კაპიტალის ბაზრების ფუნქციონირებაზე და მათი განვითარების დონეზე. ერთის მხრივ, ეს მტკიცებულება გამაფრთხილებლად ჟღერს. ხოლო მეორეს მხრივ, საერთაშორისო პრაქტიკა ასევე ადასტურებს იმ ფაქტს, რომ საპენსიო ბაზრების განვითარება ხელს უწყობს დანაზოგების განვითარებას და შესაბამისად, ხელს უწყობს კაპიტალის ბაზრების ინსტიტუციონალურ განვითარებას. ამიტომაც პოლიტიკურად გამართლებულია საპენსიო სისტემების თანმიმდევრული ეტაპობრივი ჩამოყალიბება, მათ შორის საქართველოშიც.

ცალსახად შეიძლება ითქვას, რომ კერძო ნებაყოფლობითი პენსიის რეფორმა საქართველოში დადებითად უნდა აისახოს ეკონომიკურ ზრდაზე გრძელვადიან პერიოდში. გარდა მონაწილეთა კეთილდღეობის უზრუნველყოფისა საპენსიო ასაკში, არანაკლებ მნიშვნელოვანია გრძელვადიანი დანაზოგების აკუმულირება, რომელიც წარმოადგენს ერთ-ერთ საუკეთესო შესაძლებლობას რომ დანაზოგების ინვესტირება განხორციელდეს კაპიტალის ბაზარზე ქვეყნის შიგნით. 2022 წლის მდგომარეობით, საქართველოში მთლიანი დანაზოგების მოცულობა 12 პროცენტს შეადგენდა, რაც წარმოადგენს საშუალოდ ორჯერ ნაკლებ მაჩვენებელს, სხვადასხვა განვითარებულ ქვეყანასთან თუ შევადარებთ. საქართველოს კანონის „ნებაყოფლობითი კერძო პენსიის შესახებ“ მიღებით, შესაძლებლობა მიეცემა საქართველოს ყველა მოქალაქეს გაწევრიანდეს ნებაყოფლობით კერძო საპენსიო სქემებში. ახალი კანონი ქმნის გარანტიებს, რომელთა მიხედვით კერძო საპენსიო სქემები იქნება ნებაყოფლობითი როგორც დამსაქმებლისთვის, ასევე დასაქმებულისთვის. კერძო საპენსიო სქემებში მონაწილეობა შეეძლება როგორც დასაქმებულ ფიზიკურ პირებს, ასევე ნებისმიერ სხვა ფიზიკურ პირებს, მათ შორის თვითდასაქმებულებს (Parliament of Georgia, 2023). შესაბამისად, კანონი ანიჭებს უფლებას ნებისმიერ პირს გაწევრიანდეს კერძო საპენსიო სქემებში, დასაქმების ფორმებისაგან დამოუკიდებლად, რაც მუშაკთა ყველა კატეგორიას მისცემს გრძელვადიანი დანაზოგების შექმნის შესაძლებლობას.

ამასთან ერთად, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ საერთაშორისო ეკონომიკური ლიტერატურა და პრაქტიკა ადასტურებს რომ თვითდასაქმებულების, დაბალშემოსავლიანი მუშაკების და სხვა „ატიპიურად“, „არასტანდარტულად“ დასაქმებული მუშაკების (რომლებიც დასაქმებულები

არიან ნახევარ განაკვეთზე, სეზონურად და დასაქმების სხვა არატრადიციული და არასტაბილური ფორმით) ჩართულობა, მოზიდვა კერძო ნებაყოფლობით საპენსიო სქემებში დიდ გამოწვევას წარმოადგენს. იქიდან გამომდინარე რომ საქართველოში თვითდასაქმებულთა, დამოუკიდებელ მუშაკთა რაოდენობა მაღალია და აღემატება სულ დასაქმებული მოსახლეობის მეოთხედს, ხოლო არაფორმალური სექტორი ჯერ კიდევ მნიშვნელოვან არის წარმოდგენილი (30 პროცენტამდე მხოლოდ არასასოფლო-სამეურნეო სფეროში (GeoStat, 2023)), განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს სახელმწიფო პოლიტიკის სხვადასხვა მიმართულებით განვითარებას; ფორმალური სექტორის გაზრდას და ასევე, მუშაკთა სამუშაო ასაკში და ხანდაზმულობის პერიოდში ყოფნისას შემოსავლების უზრუნველყოფის ხელისშეწყობას (მათ შორის, საპენსიო შემოსავლებით უზრუნველსაყოფად). ამასთან ერთად გასათვალისწინებელია ის ფაქტი, რომ თანამედროვე ეტაპზე ხანდაზმულთა მთლიანი რიცხოვნობის შორის ჭარბობს ქალთა-პენსიონერთა რაოდენობა, რომელიც 2022 წლის მდგომარეობით დაახლოებით 70 პროცენტს შეადგენს (GeoStat, 2023). შესაბამისად, მწვავე დემოგრაფიული ტენდენციების გათვალისწინებით, ქალთა-მუშაკების საპენსიო შემოსავლებით უზრუნველყოფის საკითხებს განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს სახელმწიფო პოლიტიკის მხრიდან. აუცილებელია პოლიტიკის ზომების განხორციელება ქალთა სამუშაო ძალაში ინტენსიური ჩართულობის უზრუნველსაყოფად და სახელმწიფოს მხრიდან ქალი-მუშაკების სოციალური გარანტიებით მხარდაჭერა. პოლიტიკის აღნიშნული მიმართულებები ხელს შე-

უწყობს თავის მხრივ ნებაყოფლობითი კერძო საპენსიო სქემების განვითარებას საქართველოში.

დასკვნის სახით უნდა აღინიშნოს, რომ მიუხედავად ზემოდ განხილული ყველა გამოწვევებისა, საპენსიო სისტემის მიმდინარე რეფორმა და მისი ინ-

სტიტუციონალური განვითარება მნიშვნელოვან წინაპირობას წარმოადგენს მუშაკთა კეთილდღეობის უზრუნველყოფის და ზოგადად ქვეყნის სამუშაო ძალის და ადამიანური კაპიტალის განვითარების საქმეში საშუალო და გრძელვადიან პერსპექტივაში.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- Asian Development Bank, 2023. "Pension Reform Note,"
Insurance State Supervision Service of Georgia, 2023. Private Voluntary Pension Insurance and registered Pension Schemes' Statistics. Available at სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური (insurance.gov.ge)
Ministry of Economy and Sustainable Development of Georgia, 2016. "Pension Reform in Georgia," the Report of the Government of Georgia, Tbilisi, Georgia
National Statistics Office of Georgia, 2023. Statistics, Population and Demography; Employment and Wages. Available at: Population and Demography - National Statistics Office of Georgia (geostat.ge)
Nutsbidze T., Khatuna Nutsbidze, 2017. "The Challenge of Pension Reform in Georgia: Non-contributory Pensions and Elderly Poverty." *International Social Security Review*. Volume 70, Issue 1, pages 79-108.
Parliament of Georgia, 2023. Draft Law: „On Voluntary Private Pension.“ „ნებაყოფლობითი კერძო პენსიის შესახებ“ (რეგისტრაციის № 07-2/193/10, ინიცირებული ვარიანტი, საქართველოს კანონის პროექტი) (parliament.ge) (ქართულ ენაზე)
Rochlitz, Kathrin, 2015. "Net Pension Replacement Rates." GES-IFO DICE Report 2 / June, pp. 70-72, Munich, Germany. Available at: Net Pension Replacement Rates (ifo.de)
World Bank, 2005. Pension Reform Primer: Issues, Challenges, Options and Arguments in Pension Reform. World Bank Pension Reform Primer Series. Washington, DC. Available at: <http://hdl.handle.net/10986/11241>

Voluntary Private Pension Reform in Georgia

Tamila Nutsbidze

PhD, Professor, Kutaisi University

Tamila.Nutsbidze@unik.edu.ge

Khatuna Nutsbidze

Social Policy Consultant

Abstract

The development of voluntary private pension schemes is important for the establishment of a multi-pillar pension system in Georgia. The importance of the voluntary private pension reform is high both for the institutional development of the pension system and for the development of the workforce and the economy as a whole. Although the development of voluntary private pension schemes in Georgia has a potential, these schemes are primarily intended for high-income workers. As a result, low-income workers and other workers who are not involved in the formally organized employment demand more attention. The current demographic trends, the size of the informal sector and the high number of independent / self-employed workers should especially influence the state policy to promote the creation of pension savings by the workers of this category and the establishment of financial protection mechanisms for them.

Keywords: financial service, voluntary pension, pension reform

JEL: I38

DOI: <https://doi.org/10.52244/c.2023.11.13>

For citation: Nutsbidze T., Nutsbidze K. (2023) Voluntary Private Pension Reform in Georgia. International Scientific Conference "Human Capital, Institutions, Economic Growth". Proceedings. Kutaisi University. pp. 104-111. DOI: <https://doi.org/10.52244/c.2023.11.13>

References

- Asian Development Bank, 2023. "Pension Reform Note,"
- Insurance State Supervision Service of Georgia, 2023. Private Voluntary Pension Insurance and registered Pension Schemes' Statistics. Available at insurance.gov.ge
- Ministry of Economy and Sustainable Development of Georgia, 2016. "Pension Reform in Georgia," the Report of the Government of Georgia, Tbilisi, Georgia
- National Statistics Office of Georgia, 2023. Statistics, Population and Demography; Employment and Wages. Available at: Population and Demography - National Statistics Office of Georgia (geostat.ge)
- Nutsbidze T., Khatuna Nutsbidze, 2017. "The Challenge of Pension Reform in Georgia: Non-contributory Pensions and Elderly Poverty." *International Social Security Review*. Volume 70, Issue 1, pages 79-108.
- Parliament of Georgia, 2023. Draft Law: „On Voluntary Private Pension.“
- Rochlitz, Kathrin, 2015. "Net Pension Replacement Rates." GES-IFO DICE Report 2 / June, pp. 70-72, Munich, Germany. Available at: [Net Pension Replacement Rates \(ifo.de\)](http://netpensionreplacementrates.ifo.de)
- World Bank, 2005. Pension Reform Primer: Issues, Challenges, Options and Arguments in Pension Reform. World Bank Pension Reform Primer Series. Washington, DC. Available at: <http://hdl.handle.net/10986/11241>